

Seksuel opmærksomhed fra borgere mod medarbejdere i social- og sundhedssektoren kan og skal håndteres

Af Per Tybjerg Aldrich, markeds- og projektchef, NIRAS A/S

Nogle medarbejdere i social- og sundhedssektoren oplever jævnligt en eller anden form for seksuel opmærksomhed fra de borgere, som de er ansat til at pleje, passe eller træne. Det viser et forsknings- og udviklingsprojekt, som NIRAS, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, Statens Institut for Folkesundhed og COWI har gennemført med støtte fra Arbejdsmiljøforskningsfonden. Projektet har sammen med fem arbejdspladser udviklet metoder og redskaber til at forebygge og håndtere hændelserne.

I 2014 svarede 2,89 % af de kvindelige medarbejdere og 0,41 % af de mandlige medarbejdere, som deltog i en spørgeskemaundersøgelse om Arbejdsmiljø & Helbred fra det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, at de inden for de seneste 12 måneder havde været udsat for seksuel chikane fra kunder, klienter, patienter eller elever. Blandt medarbejdere med omsorgsarbejde var det i 2012 6,9 %, som havde oplevet seksuel chikane fra klienter eller patienter.

Tallene viser kun toppen af isbjerget

Det lyder måske ikke af meget, men når man ved, at tallene kun viser toppen af isbjerget, og når hvert tilfælde er ét for meget, er det bekymrende tal. Hertil kommer, at ansatte, som har været udsat for seksuel chikane i gennemsnit har flere depressive symptomer, lavere engagement i arbejdet og mere sygefravær end ansatte, som ikke har været udsat for seksuel chikane.

Forskere fra NIRAS, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), Statens Institut for Folkesundhed og COWI har i de seneste 3½ år sat fokus på seksuel chikane fra klienter i omsorgsarbejdet og er bl.a. kommet frem til ovennævnte resultater.

Medarbejdere kalder det ikke chikane

Når tallene kun viser toppen af isbjerget, er forklaringen, at forskerne fandt ud af, at ansatte i social- og sundhedssektoren er tilbageholdene med at bruge begrebet chikane, især når den seksuelle opmærksomhed udøves af borgere, som har kognitive funktionsnedsættelser. Ordet chikane lægger op til, at det er en bevidst handling, der udøves, men en borger, der f.eks. er dement, véd ikke nødvendigvis, hvad vedkommende gør, og hvad handlingen gør ved den medarbejder, det går ud over.

Arbejdspladser mangler fælles retningslinjer og politikker

Det viser sig også, at seksuel opmærksomhed fra borgere er tabubelagt og medfører mange dilemmaer for medarbejderne i det daglige arbejde. Hertil

kommer, at arbejdspladser langt fra altid har fælles retningslinjer og politikker for forebyggelse og håndtering af seksuel opmærksomhed fra borgere. Det fører til, at medarbejdere ofte må håndtere udfordringerne individuelt, og i de tilfælde, hvor resten af arbejdspladsen involveres, bliver der tale om ad hoc-løsninger frem for en mere systematisk og forebyggende fælles tilgang til udfordringerne.

Det er problematisk, når den demografiske udvikling går i retning af, at der bliver flere plejkrævende borgere. Udviklingen betyder formentlig, at udfordringerne med seksuel opmærksomhed fra borgere kun bliver større fremover, hvis ikke arbejdspladser bliver bedre til at forebygge problemerne.

Guide hjælper arbejdspladser til at håndtere udfordringerne

Forskerne har derfor udviklet en række metoder og redskaber, som i tre enkle trin kan hjælpe en arbejdsplads til at skabe opmærksomhed og åbenhed om seksuel opmærksomhed fra borgere og til at udvikle effektive tiltag til at forebygge og håndtere udfordringerne – til gavn for både medarbejdere og borgere. De tre trin går ud på 1) at skabe åbenhed om problemet og dele oplevelser i personalegruppen, 2) at bruge retningslinjer som fælles fundament for forebyggelse og håndtering af udfordringerne og 3) at inddrage borgeren og pårørende i forebyggelsen og håndteringen.

Metoderne og redskaberne er udviklet sammen med ledere og medarbejdere på fem forskellige typer arbejdspladser inden for social- og sundhedssektoren for at sikre, at de er anvendelige i praksis. Metoderne og redskaberne er beskrevet i en guide, som er tilgængelig for alle via NFA's hjemmeside.

Seksuel chikane har også økonomiske konsekvenser

Forskerne peger også på, at seksuel chikane fra klienter i 2014 medførte et samfundsmæssigt tab i form af produktionstab på op mod 100 mio. kr. For en gennemsnitlig arbejdsplads i social- og sundhedssektoren med 20 medarbejdere vil bare ét tilfælde af seksuel chikane medføre omkostninger på 29.000-46.000 kr. afhængig af, om det er en kvindelig eller en mandlig medarbejder, der bliver udsat for seksuel chikane. Omkostningerne er i høj grad knyttet til løn under sygefravær, og da mænds sygefravær efter seksuel chikane i gennemsnit varer længere end kvinders sygefravær, er der forskel på omkostningerne.

Fakta om projektet

- > Navn: "Seksuel chikane i omsorgsarbejdet"
- > Udført af: NIRAS, NFA, SDU og COWI
- > Støttet af: Arbejds miljø forsknings fonden
- > Periode: Januar 2015 – April 2018
- > Hjemmeside: www.nfa.dk